

tipsånger refereras liksom också ett nykonstruerat toalettstöd för personer med stela höftleder som möjliggör en stående toalett. Hjälpmedel för läsning, sysselsättning och arbete anföres i rikt urval liksom också ett behändigt program för hemgymnastik som möjliggör för den vanföra att träna upp övriga muskler. I sin helhet är det en optimistiskt avfattad broschyr med många goda råd och vinkar åt människor som vill lära sig att klara sig själva.

N. B. N.

Farliga vägar

GUNNAR LUNDQUIST

Centralförbundet för nykterhetsundervisning
16 sid. Pris kr. 1: —

Centralförbundet för nykterhetsundervisning har utsänt en liten skrift av docent Gunnar Lundquist betitlad "Farliga vägar" baserad på ett radioföredrag. I broschyren betonas vanans makt på gott och ont som i detta sammanhang inledes med den avspänning och avslappning som såväl alkohol som narkotika i början ger. Tillvänjningen sker smygande och författaren betonar med rätta att den verkliga risken kommer när behovet att öka doserna respektive ta återställare inställer sig. En allvarlig varningssignal är blackout dvs. då man efter spritförtäring tappar minnet och inte kommer ihåg vad man varit med om. Antalet vuxna manliga alkoholister kan uppskattas till omkring 10 procent av befolkningen men den mest oroande utvecklingen är att fylleriförseelserna för ungdom under 21 år mer än fördubblats sista åren samt att fylleriförseelser bland kvinnor visar stark ökning. Narkotikamissbruket har också enligt läkarstatistik ökat kraftigt särskilt de sista par åren.

Den lilla broschyren rekommenderas som en utmärkt upplysningskrift att sätta i händerna på såväl ungdomarna själva som ungdomsledarna.

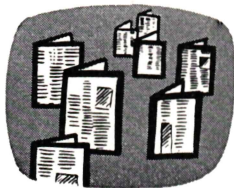
N. B. N.

Djur i slöjden

Almqvist & Wicksells förlag. Pris kr. 9: 50.

På Almqvist & Wicksells förlag har en liten handledning för arbetsterapi och liknande kommit betitlad "Djur i slöjden" innehållande 23 stycken slöjdmodeller i map och kartong. Den är avsedd för folkskolans årskurser 5—9 men kan med fördel användas även vid olika former av arbetsterapi och hobbyverksamhet.

N. B. N.

UR PRESS- DEBATTEN

Befolkningsfrågan

diskuterar av *Sydsvenska Dagbladet Snällposten* som anför att andra länder med hög levnadsstandard, t. ex USA, har betydligt högre födelsetal än Sverige.

Enligt siffror, som publicerades förra hösten av byråchefen Erland von Hofsten skulle kostnaderna för ett barn upp till sex år, uppgå till 160 kronor i månaden, för barn mellan 7 och 11 år till 235 kronor och icke mindre än 315 kronor för barn i åldern 12—15 år.

Det är utomordentligt väsentligt att skatteberedningen enligt sina direktiv bl. a. har att ta upp frågan om fördelningen av skattebördan mellan barnfamiljer och övriga.

Kanske nativitetssiffrorna t. o. m. kan öppna ögonen på de styrande för sambeskattnings ödesdigra verkningar.

Sådana tankegångar skymtar i *Aftonbladet*:

Mycket tyder på att de höga nativitetssiffror som USA kunnat uppvisa under senare år kommer att bli normala också här hemma, när välståndet blivit mera allmänt. En familjevänligare skatte- och socialpolitik kan påskynda utvecklingen. Den indirekta befolkningspolitiken av märket Myrdal har inte gjort bankrutt — den måste drivas intensivare.

Höjd moderskapspenning

Den socialpolitiska kommittén under ordförandeskap av statssekreterare Ernst Michanek i socialdepartementet förbereder en omläggning av moderskapspenningen enligt vad *Dagens Nyheter* erfarit.

Grundpenningen utgår under sammanlagt 90 dagar och är 3 kr om dagen. Den utgör därför maximalt 270 kr. Socialpolitiska kommittén vill nu att grundpenningen skall utgå under dubbelt så lång tid.

Samtidigt tänker den Strandska socialförsäkringskommittén föreslå att den lägsta sjukpenningen blir fyra i stället för tre kr om dagen. Enligt den socialpolitiska kommitténs förslag blir därför moderskapshjälpens sjukpenning 720 kr.

Tilläggspenningen varierar efter inkomstens storlek, och villkoret för att den skall utgå är att kvinnan har vårdnaden av barnet. Den nuvarande sjukpenningsskalan

upphör vid en årsinkomst av 14.000 kr. Den Strandska socialförsäkringskommittén vill dock i en första etapp höja den till 22.000 kr. Målsättningen är dock att taket i fortsättningen skall bli detsamma som ATP:s. Det är för närvarande cirka 32.000 kr.

Det betyder att yrkesverksamma mödrar med högre inkomst än 14.000 kr om året också får högre tilläggs-penning än f. n.

Servicekrav och arbetstid

Den stigande levnadsstandarden medför en ökad påfrestning på de s. k serviceyrkena. *Fackföreningsrörelsen* påpekar att mycket av det som den enskilde tidigare själv utförde numera överlätes till andra att utföras mot betalning.

Den ökade efterfrågan på varor av olika slag har medfört en kraftig expansion av den servicesektor handelen utgör. Samtidigt har också behovet av tjänster från det allmännas sida gentemot medborgarna stegrats bl. a. som en följd av den ökade sociala omvårdnad, som utgör ett av det moderna välfärdssamhällets mest framträdande kännetecken.

Samtidigt som denna utveckling ägt rum, har man kunnat bevitna en tilltagande spänning mellan de ökade servicekraven och möjligheterna att tillgodose dem. Delvis är denna spänning en följd av den fulla sysselsättningen, som gett arbetstagarna rikare möjligheter vid valet av arbete. Strömmen av arbetskraft går i ett sådant läge självfallet till de områden, som kan erbjuda de bästa arbetsvillkoren och det bästa ekonomiska utbytet. Serviceyrkena har därvidlag tyvärr ofta visat sig ha svårt att hävda sig i konkurrensen. Deras mindre attraktionskraft har naturligtvis i vissa fall sin grund i ett i jämförelse med flera områden inom den egentliga industrin

sämre löneläge men kanske framför allt i de ogynnsammare arbetstidsförhållandena. Det är givet, att den allmänna arbetstidsförkortningen som ägt rum även kommit de anställda inom serviceyrkena till del, men i viss utsträckning måste deras arbetstid av naturliga skäl bli förlagd till tider, då andra medborgare normalt är lediga. I ett läge, då fritiden som standardfaktor kommit att tillmätas ett ökat värde påverkar detta med natur-nödvändighet den enskildes val av sysselsättning. Olägenheten av att tvingas arbeta när de flesta andra åt-njuter ledighet uppvägs inte helt av den kompensation man får genom att vara fri från arbetet andra tider på dagen eller andra veckodagar. Och nackdelarna accentueras ytterligare i de fall då flera familjemedlemmar arbetar och möjligheter att samordna ledigheten inom familjen saknas. Denna olägenhet blir särskilt markant, ju vanligare det blir med fria lördagar. Förutsättningar att utnyttja veckohelgerna sommartid för gemensam rekreation begränsas givetvis, om någon familjemedlem är bunden av sitt arbete på lördagarna.

Detta resonemang är också tillämpligt i hög grad inom sjukvården, inom vilket område rent olidliga förhållanden kan uppstå. En hel del arbetslediga utnyttjar sin fritid för att söka sjukvård och bland sjukvårdspersonalen kvarstår sjuksköterskor och läkare allt oftare som de enda ansvariga vilka utom sitt kvalificerade arbete också nödgas åtaga sig den lediga underpersonals uppgifter. Om utvecklingen skall tillåtas fortsätta på detta sätt utan hänsyn till servicekravens karaktär är det stora risker för att sjuka människor i ännu högre grad drabbas av följderna än som redan skett.

Sjuksköterskestrid?

I *Svensk Sjukskötersketidning* nr 9 och 10 för i år möter allvarliga tongångar på tal om sköterskebristen och de oeffterättliga löneförhållandena för kåren:

Lönerna är inte lockande. En sjuksköterska i Stockholm börjar efter drygt tre års utbildning med 1.090 kr/mån. Stockholms spärsvägar annonserar efter tillfällig arbetskraft: lön som konduktör 1.200 kr/mån., spärsvakt 1.070 kr/mån.

Varför vill man inte höja sjuksköterskelönerna till skälig nivå? Vilket blir dyrast — alla dessa stängda, dyrbart inredda avdelningar till ingen nytta eller några lönegrader för sjuksköterskorna? — — —

Är det allmänhetens, skattebetalarnas bästa man tänker på? Är det på patienterna — eller den egna prestige? — — —

Ombuden vid det nyligen hållna extra fullmäktigemötet gav emellertid klart besked att man inte längre vill finna sig i de låga bottenlönegraderna. Tveklöst uttalade man sig för en extra utdebitering för att kunna utbygga föreningens förhandlingsapparat och ge tyngd åt de skärpta kraven. — — —

Trots denna stridsberedskap kan det lugnt påstås att ingen vill strid. Men om man vill fred måste man bereda sig till krig.

Vår skriftserie

Företagshälsovård — målsättning och funktioner

av dr Erland Mindus

har utkommit

Pris kr. 4: —

„ „ 3: — vid beställn. av minst 50 ex.

Kan rekvireras i varje bokhandel eller direkt från

SOCIALMEDICINSK TIDSKRIFT

Villagatan 5, Stockholm Ö Postgiro 1179

Sjuksköterskorna gör sjukvården och samhället ännu en ovärderlig tjänst om de med eller utan stridsåtgärder genomdriver en kraftig lönehöjning. Huvudmännen har alltför länge ställt sig på tvären i lönefrågan med resultatet att vi hamnat i en absurd situation där vi bygger stora sjukhus som inte kan öppna på grund av sköterskebrist. Landstingsförbundets lönefrågor måste behandlas under fullt ansvar inför de sjuka.

De stängda sjukhusavdelningarna

Sjukvårdsmyndigheterna har vid denna tid på året den vanliga plågan att försöka bemanna sjukhusen i görligaste mån under semestersåsongen. Självfallet har allmänheten det största intresse av att sjukvården kan bedrivas utan att skador åstadkommes genom den rådande personalbristen. *Svenska Dagbladet* framhåller bl. a. följande under rubriken "Sjukvård med förhinder":

Det permanenta dilemmat medför svåra olägenheter för den vård sökande allmänheten. På sjukvårdens område gäller mer än på de flesta att snar hjälp är dubbel hjälp. Stängningen av allt fler avdelningar innebär att väntelistorna ökar, att vården fördröjs och att sjukdomstillstånd förvärras. Samtidigt sker en enorm förslitning av den reducerade personal, som skall svara för att verksamheten trots allt i möjligaste mån hålls i gång. Här är man inne i en ond cirkel: uttunnningen medför ökade påfrestningar för de kvarvarande, och detta bidrar i sin tur till att öka den redan alltför stora avgången. Den ekonomiska aspekten är inte mindre bekymmersam. Det är dålig hushållning både att utbilda personal, som snabbt lämnar sitt yrke och att bygga dyrbara sjukhusavdelningar som sedan får stå tomma.

Problemet har varit föremål för stor uppmärksamhet. Flera utredningar har sysslat med det, men de konkreta resultaten har inte stått i proportion till de sakkunnigas tankemödor. Härom året presenterades ett till synes löftrikt förslag. Man vet att det finns ett stort antal sjuksköterskor, som inte är i aktiv tjänst. Här fanns och finns en reserv som borde tillvaratas. I detta syfte föreslogs att en statlig reservkår skulle inrättas. De som enrollerade sig skulle ikläda sig förpliktelsen att tjänstgöra ett par månader varje år, inte nödvändigtvis i följd, och den stipulerade ersättningen liksom anställningsvillkoren i övrigt föreföll ganska tillfredsställande. Förhoppningarna att på denna väg kunna lösa krisen tycks emellertid nu ha grusats. Endast tio icke-aktiva sjuksköterskor i hela landet har förklarat sig intresserade!

Tidningen framhåller att man vidtagit positiva åtgärder för att öka utbildningsmöjligheterna, något som emellertid föga hjälper om samtidigt avgången ökar.

Det är som att ösa med ett säll. En varaktig förbättring kan inträda först när man när därhän att personalen i större utsträckning stannar kvar, dvs. när tjänsten kommer att vara tillräckligt lockande. Arbetstiderna blir i ett yrke som detta nödvändigtvis obehagliga och verk-

samheten ansträngande och ansvarsfylld. Vad beträffar allmänna villkor kan sjukhustjänsten svårigen konkurrera med flertalet andra tjänster, där utvecklingen går i riktning mot förmånligare arbetstider och ökad sammanhängande ledighet. I fråga om denna såväl som jämförbara servicegrenar med speciella krav på de anställda måste man därför kompensera med gynnsamma lönevillkor.

Inte heller den senaste lönelöftningen har kompenserat denna yrkesgrupp med hänsyn till de särskilda insatser som krävs av densamma. Dessutom spelar marginalskatten en väsentlig roll för det abnormt stora fränfall som sker i samband med giftermål. *Svenska Dagbladet* tillägger om detta:

På längre sikt framstår emellertid en genomgripande skattereform, innebärande proportionell skatt eller åtminstone kraftigt minskad progression även rätt högt upp på skalan, som enda utvägen om man skall kunna i erforderlig grad utnyttja inte bara sjuksköterskornas utan över huvud taget den kvalificerade arbetskraftens kapacitet.

Den dyrbara sjukvården

debatterades vid Svenska Sjukhusföreningens årskongress i Linköping. *Dagens Nyheter* refererar:

— Redan om ett par årtionden kommer sjukvårdens kostnader att vara fördubblade i landet. Denna prognos ställde generaldirektör Arthur Engel då han öppnade diskussionen om "sjukvården i samhällsplaneringen".

— Den medicinska forskningen kommer att ta större del av den allmänna kakan, sade generaldirektör Engel innan han gav ordet för ett uppmärksammat inlägg av överläkare Gerdt Wretmark, chef för psykiatriska kliniken i Linköping:

— Kravet på bortåt 2.000 läkare för mentalsjukvårdens del inger mig betänkligheter. Inom en rätt snar framtid kommer sannolikt strömmen av patienter att gå från våra stora mentalsjukhus i stället för till dem. Vad vi då behöver är öppen vård, eller rättare uttryckt en vårdform mellan sjukhus och hemsjukvård.

Det är hög tid att man tänker om och minskar utbyggnaden av den oerhört dyrbara och personalkrävande slutna vården till förmån för en effektivare öppen vård. Ett referat i *Svenska Dagbladet* tar fasta på en aspekt på det problemet:

Totalplaneringen av sjukvården, såväl den slutna som öppna, borde ligga enbart på landstingen, och det är beklagligt att det icke blivit möjligt att rationalisera bort den dubbelorganisation inom sjukvårdssektorn som stat och landsting f. n. utgör med ansvarighet för sjukvårdsgrenar som inte klart kan och icke heller bör sinsemellan avgränsas, ytrade bl. a. Stockholms sjukvårdsdirektör Gösta Pehrson.

Nykterhetsläget

diskuteras av *Dagens Nyheter* inför Folknykterhetens dag.

Fylleri är f. n. tre gånger vanligare bland 15—17-åringar och två gånger vanligare bland 18—20-åringar än på motbokens tid. Spritvanan breddas alltmer ned i allt yngre åldrar. I vilken mån ungdomsdrickandet på lång sikt är oskyldigare eller oskadligare därför att det mer inriktas på vin och drinkar än på brännvin återstår att se; det visar i alla händelser inga tecken att avta.

När man väl lärt att spriten är en dominerande faktor bakom hälften av alla brott och två tredjedelar av våldsbrotten, att varannan man som nyinskrivs på mentalsjukhusen kommer dit för spritens skull och att spriten oftast ansvarar för de splittrade familjerna och psykiska störningar hos de alkoholsjuka och deras anhöriga, blir det svårare att bibehålla den air av hyssjande, fniss och glamour kring spriten som många tonåringar fortfarande möter i hemmen och de vuxnas värld.

Svensk alkoholistvård är alltför tafatt och saknar både personella och ekonomiska resurser av det format som skulle krävas för uppgiften.

Åldringsvården

blir lidande på det dubbla huvudmannaskapet framhåller *Dagens Nyheter* i en ledare.

Om man håller fast vid målsättningen att ålderdomshemmen endast skall svara för vården av de "i huvudsak friska" åldringarna, kommer en växande andel av uppgifterna att skjutas över på landstingens långtidssjukvård. Hur stort behovet av en social, icke medicinsk anstaltsvård kommer att bli i framtiden är därför oviss.

En särskild genomgång av de problem som hänger samman med det dubbla huvudmannaskapet skulle emellertid inte skada. Troligen skulle man finna att den bästa lösningen vore om hela den slutna åldringsvården kunde läggas under landstingen, således även ålderdomshemmen.

Det är farligt att stirra sig blind på begreppet "den slutna" åldringsvården. Den vård av mer eller mindre sjuka åldringar som behövs i deras hem med hjälp av samariter och läkare vid hemvårdscentraler kommer att bli av allt större betydelse i sammanhanget.

SOCIALMEDICINSK TIDSKRIFT

Redaktion, expedition och annonsavdelning: Villagatan 5, Stockholm Ö.

Tel. 23 00 50 (växel). Postgiro 1179

Redaktör och ansvarig utgivare: Dr Erik Husmark.

Redaktionssekreterare: Överläkare Nils Brage Nordlander.

Prenumerationspris: helår kr. 20:—, halvår kr. 10:—. Studentprenumeration: helår kr. 10:—. Lösnummer kr. 2:50.

Tidskriften utkommer med 10 nummer per år (1 per mån. utom juli och aug.).

Återgivande helt eller delvis av originalartiklar ur SMT utan angivande av källan förbjudes.

ANNONSPRISER:

Omslagets andra och fjärde sida Kr. 350:—
Helsida „ 300:—

Halvsida Kr. 175:—
Kvartsida „ 90:—
mm-pris 90 öre pr enkel spalt

Spalthöjd 210 mm
Spaltbredd 70 mm
Sidans bredd 150 mm
(2 spalter)